

O zamandan beri, ICPD gündemini yerine getirmek için muazzam adımlar attık. Ancak milyonlarca insan hala her gün temel hakları ve sağlığından mahrum bırakılıyor; bu, sona erdirilebilir ve erdirilmesi gereken bir durum.

Çizim: Rosie James

Nasıl daha adil bir gelecek yaratabiliriz?

- **Kaliteli ve uygun fiyatlı doğum hizmetlerine erişimi ve kadın doktor sayısını artırmak**, kayda değer kazanımlar sağlayabilir: Hindistan'da anne ölümlerinin sayısı, 1990'da küresel toplamın %26'sıyken bu tür çabaların ardından 2020'de %8'ine düştü.
- **Ebelerin desteklediği doğumları arttırmak**, anne ölümlerinin %41'ini, yenidoğan ölümlerinin %39'unu ve ölü doğumların %26'sını önleyebilir.
- **Kadınların iş hayatındaki eşitliğini desteklemek**, küresel gayri safi yurt içi hasılanın (GSYİH) artışında kadınların katkısı ikiye katlayabilir ve 10 yıl içinde küresel GSYİH'ye 12 trilyon dolar ek katkı sunabilir.
- **Toplum liderliğini ve iş birliğini temel bir unsur olarak tanımak**, her bireyin potansiyelinin tamamını ortaya çıkarmasını sağlayabilir. Kuzey Kanada'da, geleneksel doğum uygulamalarının yeniden tanıtılmasıyla, yerli kadınların stres seviyelerinde düşüş yaşandığı, karar alma ve psiko-sosyal destek süreçlerine ise daha fazla katılım sağladığı görüldü.

1994'ten bu yana birçok başarı elde edildi, ancak daha da ileri gitmeliyiz. Dünya, tekrar tekrar, olumsuz sağlık sonuçlarını ortadan kaldırmaya ve önlenemez anne ölümlerini sona erdirmeye yönelik çabalarının, eşitsizlik, ayrımcılık, önyargı ve damgalanmanın yarattığı engelleri aşmak için yeterli olmadığını gördü. Yine de bu çabalar, ICPD ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ndeki ortak hedefimiz - herkesin haklarını ve seçimlerini garanti altına alma - konusunda belki de en iyi şansımız. Nelere ihtiyaç olduğunu biliyoruz: Karamsarlık değil, farkındalık ve yenilenmiş bir harekete geçme taahhüdü gerekiyor. Her bireyin onurlu yaşam hakkını ve değerini önceleyen, öte yandan tüm insanların haklarını güvence altına almanın ancak her bireyin haklarını güvence altına almak ile mümkün olacağını kabul eden bir gelecek yaratma potansiyeline sahibiz. Sonuçta; insanlığın dokusu, engin ve güzeldir, ancak aynı zamanda bu dokunun yalnızca en kırılgan ipliği kadar güçlüdür.

Herkes için eşit haklar ve seçimler

www.turkiye.unfpa.org/swp2024

Kapak fotoğrafı: Nneka Jones @artyouhungry

BİRBİRİNE DOKUNAN, UMUTLA ÖRÜLMÜŞ HAYATLAR

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve haklarındaki eşitsizliklerin sona erdirilmesi

Otuz yıl önce Dünya, Kahire'de Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı'nda (ICPD) bir araya geldi ve insanların cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve haklarını küresel kalkınmanın merkezine yerleştirdi.

İlerlemeyi kutluyoruz

1994 yılında 179 hükümet, ICPD Eylem Programı'nı benimseyerek tüm insanların cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarını korumayı taahhüt etti. Bu çığır açan mutabakat, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmanın, kadınların ve kız çocuklarının bireysel özerkliğini önceliklendirmeden mümkün olmayacağını altını bir kez daha çizdi.

Neler başardık?

- ✘ 2000-2020 yılları arasında anne ölümleri küresel düzeyde %34 azaldı.
- ✘ 2000 yılından bu yana 15-19 yaş kız çocuklarının doğum yapma oranları yaklaşık üçte bir oranında düştü.
- ✘ 1990-2021 yılları arasında modern gebeliği önleyici yöntem kullanan kadınların sayısı ikiye katlandı.
- ✘ Tarihi bir gelişme; 162 ülke ev içi şiddete karşı yasalar çıkardı.
- ✘ 2021'de HIV teşhisi alanların sayısı, 2010'a kıyasla neredeyse üçte bir oranında azaldı.

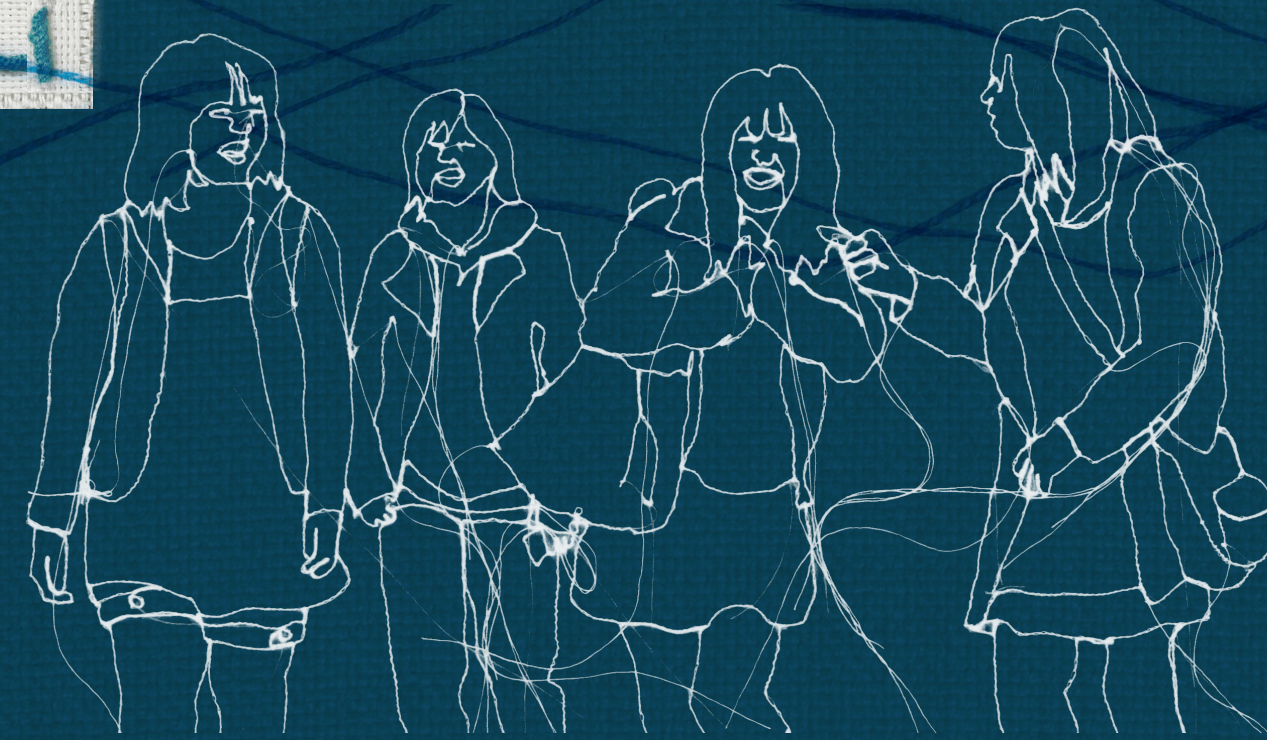
Kimler geride bırakıldı?

Geçtiğimiz otuz yılda kaydedilen olağanüstü kazanımlara rağmen, bedensel özerklik ve anne ölüm oranlarının azalması gibi konularda ilerlemeler yavaşladı, hatta bazı yerlerde gerileme yaşanmaya başladı. Milyonlarca insan, her gün karşılaştıkları çoklu ve birbiriyle kesişen ötekileştirme ve ayrımcılık biçimlerinden dolayı ilerlemenin dışında bırakıldı.

Küresel toplumumuzun en ayrıcalıklı kesimleri, kazanımlara en kolay ulaşanlar oldu. Bu sırada, eşitsizlikler her topluma derinden nüfuz ederek, milyonlarca insanın temel cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarından yoksun kalmasına neden oldu. Birçok kişi, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsizlik gibi birbiriyle kesişen ötekileştirme biçimleriyle karşılaşmaya devam ediyor.

Neden yeterince ilerleme sağlanamıyor?

- 68 ülkede, kadınların dörtte biri hala kendi sağlıkları ile kararları kendileri veremiyor.
- Neredeyse 10 kadından 1'i gebeliği önleyici yöntem kullanımı ile ilgili kendi kararlarını veremiyor.
- 25 ülkede yapılan araştırma, sağlık hizmetlerine erişimdeki engellerin, daha yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip kadınlar ve halihazırda daha iyi durumda olan etnik gruplara mensup kadınlar için çok daha hızlı ortadan kalktığını gösteriyor.
- Eğilim verileri bulunan 32 ülkenin 19'unda kadınların bedenleri üzerinde söz sahibi olabilmesiyle ilgili iyileşmeler görülürken, 13'ünde ise gerileme yaşandı.
- Kadınların dörtte biri, eşleriyle veya partnerleriyle cinsel ilişkiye hayır diyemiyor.
- Hala her gün yaklaşık 800 kadın doğum yaparken ölüyor, oysa bu ölümlerin neredeyse tamamı önlenebilir. Anne ölümlerinin çoğu gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşiyor.
- 2016-2020 yılları arasında, dünya genelinde anne ölüm oranındaki yıllık azalma neredeyse sıfıra indi.
- Engelli kadınların ve kız çocuklarının, cinsel şiddet dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddet görme olasılığı 10 kat daha fazla.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına yapılan yatırımların, daha adil bir gelecek sağlamak için elzem olduğunu biliyoruz. Ve bu yatırımlar aynı zamanda önemli ekonomik getiriler de sağlayabilir. Aile planlaması ve anne sağlığı için 79 milyar dolar daha harcanması, 2022-2050 arasında 1 milyon kadını anne ölümünden kurtarmanın yanı sıra, yaklaşık 660 milyar dolarlık ekonomik fayda yaratabilir. Kamu, özel ve sosyal sektörlerde küresel toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmanın küresel GSYİH'ye 12 trilyon dolarlık ek katkısı olabilir. Öte yandan dünyadaki toplam GSYİH'nin yüzde 5'ine mal olduğuna inanılan yakın partner şiddetine son verilmesi, üretkenlik ve kazançlar açısından hem kısa hem de uzun vadede faydalar sağlayarak etkilerini nesiller boyunca artarak sürdürebilir. Ancak dünya, kadınları güçlendirmek veya hayatlarını kurtarmak için yeterince yatırım yapmıyor; Bu da, fikir veya kaynak eksikliğinden ziyade, niyet konusunda bir eksiklik olduğunu düşünüyoruz.

Bu durum, sağlık sistemlerinde inatla varlığını sürdüren toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ırk temelli ayrımcılık ve yanlış bilgi mirasına bağlanabilir. Örneğin, ebelik alanına bakıldığında: Çoğunlukla kadınlardan oluşan ebe iş gücü, dünya çapında yeteri kadar ücretlendirilmiyor ve yeterince değer görmüyor. Oysa ebelerin müdahale ettiği doğumların sayısının önemli ölçüde artırılması, anne ölümlerinin yüzde 41'ini önleyebilir. Bununla birlikte, siyahi ve yerli kadınlara yönelik ayrımcılık, daha yüksek oranda obstetrik şiddete, ihmale ve anne ölümüne yol açmaya devam ediyor.

Artık biliyoruz ki, geniş kapsamlı cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları programlarına yapılan vurgu, birçok kişi için son derece faydalı olsa da, ulaşılması en zor olanların geride kalmasına neden oluyor. Birçok yerde eşitsizlikler artıyor ve ICPD taahhütleri yerine getirilemiyor.

Geleceğe yolculuk >>>

Artık dünya için yeni bir vizyon ivme kazanıyor; Bireylerin haklarını ve refahını güçlendirmenin, kolektifin haklarını da güçlendirdiği, öte yandan bunun tersinin de geçerli olduğu bir vizyon. İklim değişikliğinden demografik değişikliklere ve dijital devrime, dünyanın en büyük sorunları yalnızca herkesin yararına olacak şekilde kolektif eylem yoluyla ele alınabilir.

Gelecek 30 yıldaki ilerlemenin herkesi kapsamasını sağlamak için; Kapsamlı, evrensel ve kapsayıcı cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmeti sunmayı ve herkes için hakları garanti altına almayı hedeflemeliyiz. Bu, ekonomik, sosyal, siyasal ve çevresel adaletsizliğin insanların sağlık ve haklarını nasıl etkilediğini ele alan kişiye özel ve hedef odaklı sağlık programları geliştirilmeli anlamına geliyor. Bu, aynı zamanda insan deneyimlerini genel ortalamalarla ölçmenin ötesine geçmek ve çeşitli faktörlere göre ayrıştırılmış veri toplamayı taahhüt etmek de demek.

Dayanışma işe yarıyor. Milyonlarca kişiyi potansiyellerinin tamamını gerçekleştirmekten alıkoyan yapı ve sistemlerin elden geçirilmesi için küresel bir hesaplaşmayı gerektiren, tarihin çok önemli bir noktasındayız. Ötekileştirmeyi ve ayrımcılığı sona erdirmek için çok daha hızlı bir ilerleme hem mümkün, hem de gerekli – ancak hemen şimdi başlamamız gerekiyor.

